

bt.no/bergenpuls: Les mer om kulturnyheter, film, musikk, litteratur, spill, tv, scene og utstilling.

OK: «Hærwerk #5: Body Armour» har høstet både lovord og avsky fra publikum, men forsvarsledelsen hadde ingen problemer med utstillingen. Kunstner Morten Traavik tror den fikk passere fordi den bare ble utstilt innenfor veggene på Forsvarsmuseet. Flere verk som skulle stå utenfor ble enten refusert, eller fjernet før tiden.

FOTO: ANNIKEN C. MOHR

Valgte feil kunstner

Direktøren ved Forsvarsmuseet skulle heller sett at de ansatte en fotograf.

Forsvarsmuseet har for tiden en enkeltutstilling som viser fotkluter som soldater har brukt.

– Den er veldig fin, sier direktør ved Forsvarsmuseet, Runar Gjerard og forteller at Forsvaret allerede har kjøpt inn noen av bildene. Ordningen med huskunstner er imidlertid lagt på hyllen.

– Arbeidet med grunnlovsjubileet tar all fokus, forklarer han.

Erkjenner dårlig samarbeid

I rapporten fra Norsk Kulturråd skriver Runar Gjerard at: «valget av kunstner burde vært bedre fundert i organisasjonen og prosessen mer åpen og bedre styrt».

– Betyr det at forsvaret plukket feil mann til oppdraget?

– Vi skulle tatt det litt roligere fra start. Morten Traavik er en kontroversiell kunstner. Han burde kommet etter tre år. Vi måtte lære oss å svømme på dypt vann, sier Gjerard.

– I rapporten fremkommer det at du ble kalt inn på teppet til Forsvarssjef Harald Sunde etter alt styret rundt raketten «Hones Jones». Stemmer det?

– Nei, det stemmer ikke. Forsvarssjefen har aldri blandet seg inn i dette, det kan jeg forsikre deg om. Det stemmer heller ikke at forsvarssjefen beordret raketten flyttet en halv meter slik at han slapp å se den fra vinduet sitt.

– Det påstår både Morten Traavik og utstillingslederen Inger Astri Kobbervik. Lyver de?

– Da må de vite noe mer enn det jeg gjør. Det kan godt hende at det falt en eller annen replikk under arbeidet med monteringen. Men jeg synes ærlig talt det er rart at de er opptatt av det nå, og ikke av hvor bra det var at Forsvaret gikk inn på denne kunstnerordningen, sier Gjerard.

Nekter for sensur

Gjerard sier at to av Traaviks kunstprosjekt ble stoppet på grunn av pengemangel, ikke på grunn av sensur.

– Ett av disse prosjektene med stridsvogner foreslo jeg å vise inne i selve museet, men det ville ikke Traavik gå med på, sier han.

Han nekter også for at utstillingsleder Kobbervik fikk munnkurv.

– Nei, hva kan det være. Det ligger ikke til meg å gi munnkurv til noen som helst.

Til tross for at samarbeidet ikke var smertefritt, insisterer Gjerard på at erfaringen med forsvarskunstner har vært faglig interessant og givende.

– Vi fikk fokusert på ansvar, respekt og mot. Ingen ble skadet og rent kunstnerisk var det bra for Forsvarsmuseet.

– Hvorfor ansetter dere da ingen ny huskunstner?

– Det tar enormt med tid. Bare etterarbeidet etter Traavik er krevende. Drømmen er å ansette en huskunstner som kan ta fotografier av alt det spennende vi har i våre magasiner, og så vise dem frem. Men det blir uansett ikke før etter 2014.

Forsvarssjef Harald Sunde ville ikke kommentere saken direkte, men sier følgende via pressetalsmann Major Eystein Kvarving.

– Forsvaret er kjent med kritikken fra Traavik som er fremsatt i ulike sammenhenger tidligere, men vi kjenner oss ikke igjen i den.

huskunstner

svarets verdier, sier Traavik.

– Jeg etterlyste en faglig begrunnelse for verkene som ble stoppet, men fikk det aldri. Jeg mener også at det var et kontraktsbrudd, sier Kobbervik.

I rapporten hevder hun også at forsvarsledelsen saumfarte kontrakten med Traavik, for å finne måter å trekke seg fra prosjektet. Uten å lykkes.

– Heldigvis var kontrakten vannnett, sier Kobbervik.

– Fikk munnkurv

Det siste oppdraget Morten Traavik hadde for Forsvaret var utstillingen «Body Armour», skytevåpen kledd inn i kunstig menneskehud. Traavik mener han fikk gjennomføre utstillingen fordi den fant sted innendørs.

– Konflikten var da blitt offentlig kjent og Forsvaret

forsøkte vel å komme ut av det med æren i behold, sier han.

– I praksis fikk jeg munnkurv fra museumsdirektøren, sier Kobbervik. Det fant jeg meg selvfølgelig ikke i. Jeg skrev derfor et innlegg i Morgenbladet, om ytringsfrihet i Forsvaret generelt, og kunstnerordningen spesielt.

Fikk ros i det skjulte

Traavik forteller også at han har fått mange positive reaksjoner på sine prosjekt, spesielt fra yrkesmilitære med krigserfaring.

– Men det skjedde i det skjulte. Dissidenter blir sjelden forfremmet, sier han.

Det er en stor kløft mellom skrivebordsgeneraler og de militære med reel krigserfaring. De siste har tenkt og opplevd krigens mange paradokser og selvmotsigelser og

er langt mer åpne, mener kunstneren.

– Hva tenker du om at Forsvaret ikke har tatt inn noen ny kunstner etter deg?

– For meg er «mission accomplished». Jeg fikk gjennomført noen spennende prosjekter og ført noen poeng på rebellkontoen. Men det er synd at små tilløp til nytenkning blir så hardt slått ned på. Er det noe forsvaret trenger, så er det nytenkning og kreativitet som en del av sitt arsenal.

Kobbervik sa opp stillingen sin etter Traavik-bråket.

– Terskelen ble for høy og miljøet for trangt. Det er bedre å bruke kreftene sine et annet sted. Det koker ned til ytringsfriheten. Er den reell i Forsvaret? I vårt tilfelle var den i alle fall ikke det, sier hun.

fakta

Morten Traavik

- Bergenskunstner som tidligere har vakt oppsikt, blant annet med prosjektet «Miss Landmine», en missekonkurranse for mineofre.
- Tiltrådte 1. januar 2010 som historiens første forsvarskunstner. Fungerte som dette i ett år.
- En rapport fra Kulturrådet avdekket store kommunikasjons- og samarbeidsproblemer mellom Traavik og Forsvaret.
- Har nylig høstet kross kritikk fra både Helsingforskomiteen og stortingspolitikere for flere prosjekter gjort i samarbeid med nordkoreanske myndigheter.